

АПРОБАЦИЯ НА МОДЕЛ ЗА ЕКОЛОГИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ ЧРЕЗ ХУДОЖЕСТВЕНА РАБОТА С ОТПАДЪЧНИ МАТЕРИАЛИ

Александра Иванова

Висше строително училище „Любен Каравелов“

Русана Гаджанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Надежда Денева

Сдружение „Шанс и подкрепа“, гр. Трявна

Резюме: Повторното използване на излезлите от употреба вещи е част от разбирането за така наречената „кръгова икономика“ и изисква усилия за промяна на нагласите в общностите. Целесъобразното изразходване на ресурсите е свързано не само с опазването на околната среда в конкретните населени места, но също така е част от усилията на Европейския съюз да изгради кръгова и неутрална спрямо климата икономика до 2050 г.

Докладът представя част от дейностите, включени в проект „Отпадъците като арт възможности“, като инициатива за промяна на отношението и нагласите по темата екология. Целта на изследването е да представи процеса и част от резултатите на модела за екологично възпитание. Дългосрочните цели на проекта са свързани с въздействието, което очакваме да има работата с деца в училищна възраст по програми с използване на отпадъчни материали (хартия, текстил, керамика). Тези програми могат да обогатят педагогическото взаимодействие и да предложат допълнителни възможности на родители и учители в усилията им да формират отговорно отношение от страна на следващото поколение граждани.¹

Ключови думи: екология; възпитание; изобразително изкуство; компетентност; модел

ВЪВЕДЕНИЕ

В Декларация на ЮНЕСКО от 2015 г. (Инчон, Южна Корея)² се казва, че до 2030 г. е необходимо да се гарантира придобиването от всички учаци на знания и умения, необходими за насърчаване на устойчивото развитие чрез образование, устойчив начин на живот, човешки права, културно многообразие, глобално гражданство, мир и ненасилие, равенство и др. Съвременната парадигма за „учене през целия живот“ се свързва с развитието на компетентност³, обединяваща обучение и възпитание, а препоръките на Съвета на ЕС от 2018 г. са отразени в българското законодателство.⁴ В обхвата на компетентностите освен ключовите (грамотност, общуване, математическа компетентност и др.) се включват още: културна и социално-гражданска компетентност, инициативност, творчество и креативност, умения за устойчиво развитие и здравословен начин на живот.

През 2025 г. бе реализиран проект „Отпадъците като арт възможности“ с участието на авторите. Неговата философия беше насочена към формирането

на отношение и разбиране за ползите от разделното събиране на отпадъците, както и към умения за тяхното различно приложение. Постигането на заложените цели бе осъществено чрез разработване и апробиране на програми с възпитателна функция за работа с ученици. Те съчетават артпедагогически, възпитателни и обучителни методи. Освен това са съобразени и с общообразователните цели и съдържание на учебните програми по изобразително изкуство. Дейностите по проекта предоставиха възможност за реализация на това намерение в посока изграждане на отговорно отношение към екологичните въпроси, социално-емоционалните умения, гражданското участие и промяната на стереотипите във възприемането на отпадъците като материали без бъдеще и възможности. Реализацията на предвидените дейности показва практическата приложимост на програмата в прогимназиален етап и нейния потенциал в полза на учебно-възпитателния процес при формирането на различни нагласи във връзка с рециклирането и повторната употреба на отпадъците.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

В методологически план са осъществени литературен обзор и анализ на актуални национални и наднационални източници по темата (изследвания, стратегии, програми и др.); разработен е дизайн на модел; включени/използвани са качествени методи (наблюдение, анализ на продукти от дейността и др.).

Работните екипи по проекта включват специалисти с разнообразна и необходима експертиза в областта на педагогиката, изобразителното изкуство, правото и психологията – за разработка на методическа рамка и дизайн на програми и за работа на терен по реализация на дейностите.

В подготовителния етап на аprobацията бяха проведени предварителни информационни срещи в две училища на територията на гр. Севлиево – Основно училище „Ст. Пешев“ и Професионална гимназия по механоелектротехника „Ген. Ив. Бъчваров“. Темата за екологията и опазването на природните ресурси е актуална за града предвид видовете производства на територията на община Севлиево (керамични санитарни изделия, текстил и др.). Работата по проекта е възможност за възпитателно въздействие и формиране на качества като отговорност, трудолюбие и природосъобразен начин на живот като инвестиция в бъдещето. Трите тематични програми за рециклиране на отпадъци от хартия, текстил и керамика бяха представени през ноември 2025 г. в ОУ „Ст. Пешев“. Участие в дейностите взеха над 60 ученици. В професионалната гимназия беше договорено работата по модела да се реализира на по-късен етап в часовете по екология. Двете училища са ориентирани и съпричастни към темата за екологията, което е критерий при избора на учебни заведения. В края на работата по всеки модул е проведена дискусия с учениците, което позволява проследяване на промяна в нагласи и отношение по тематичното направление, свързано с повторната употреба на конкретния материал. Фотодокументацията в изследването е осъществена със съгласие на училищното ръководство и е част от архива на проект „Отпадъците като арт възможности“.

Дизайн на програмите

Съвременните тенденции в образованието са свързани с интерактивност в обучението и предоставяне на свобода, поемане на отговорност от страна на учениците, напътствие и менторство от страна на учителя. С подобна цел могат да бъдат използвани разнообразни методи, които включват преживяване „тук и сега“. Творческо-приложната насоченост на разработените програми не само носи духа на реформаторската педагогика, но отразява и новата визия в разбирането на дидактическата триада.

В рамките на проекта бяха разработени девет програми в общо три модула: „Текстил“, „Хартия“ и „Керамика“, свързани с възможността за включване на изобразителните изкуства в подкрепа на педагогическия процес и стремежа за засилване на възпитателната роля на училището по теми, свързани с екологията. Три от тези програми бяха успешно апробирани в училищната система.

От гледна точка на артпедагогиката изкуството е полифункционално. Този факт от своя страна позволява чрез артпедагогическата дейност да се реализира широк кръг от педагогически задачи, при това едновременно (Sergeeva, 2016, p. 73).

В рамките на учебния час (часовете по изобразително изкуство, занималня) заложените задачи се реализират с оглед постигане на конкретни цели (програмата по класове и етапи на образование). Приложен е таксономичен подход. Таксономичните модели позволяват ориентация на работата към постигане на конкретни цели, като най-популярна е когнитивната таксономия на Бенджамин Блум, ориентирана към разбиране, обработка и прилагане на знания. Д. Кратуол, Б. Блум и Мейша разработват афективна таксономия, ориентирана към емоционално-ценностната сфера, поради което някои автори я определят като касаеща възпитателната сфера (по Radev, 2005, p. 219).

Формирането на нагласи и убеждения по проблемите за опазване на околната среда се явява смислово-съдържателен елемент за всяка от планираните дейности. Материал като хартията се разглежда като по-конвенционален (познат за учениците), докато текстилът и керамиката не са така използвани в учебния процес. В разработването на програмите за работа с хартия е използван афективният таксономичен модел на Д. Кратуол за емоционално-ценностно осмисляне във връзка с работата по актуалната тема екология. Съвременната тенденция към развитие на компетентност предполага засилено възпитателно въздействие, което чрез осмисляне да води до формирането на ценности, качества и отношение към актуални за съвременното общество въпроси. Педагогическата практика предлага нови подходи и модели за работа с учениците в часовете по различни учебни предмети и часа на класа. Подобен модел за учебно-възпитателна работа, следващ йерархичния модел на Кратуол за формиране на емоционално-личностно отношение, предлага Е. Томова (Томова, 2022). Цялостният дизайн на разработените по представената тук проектна дейност програми предоставя практически модел, съчетаващ предаването на знание, практическо занимание и промяна на нагласи чрез преживяване. Включването на афективни елементи

при възприемането, ангажирането и оценяването на дейността, формирането и организацията на ценности, способства за формирането на концепция за природосъобразен живот. По този начин у учениците се формира ценностно отношение и разбиране за значимостта и отговорността на всеки член на обществото за опазването на планетата. За постигане на конкретните цели при работа със специфични материали като текстил и керамика в програмата са заложили задачи, които следват таксономия в психомоторната област. Йерархичните модели, свързани с движения и операции, се разработват паралелно с тези в първите две области (когнитивната и афективната област), но стават популярни най-късно в разработките на Хароу, Мур и др. (Andreev, 2001). Те са насочени към развитие на моторни и двигателни умения и намират своето приложение в обучението по различни учебни предмети – от спорт до изкуство. Подобни технологии позволяват развитие на комплексни умения (сила, ловкост, сръчност), като в същото време подпомагат социално-емоционалното и интелектуалното развитие (Merritt, 2021). К. Мур създава опростен и приложим модел на психомоторна таксономия, който включва: *подражание, сръчност, точност* (по Andreev, 2001, р. 71). В дизайна на програмите за работа с текстил и керамика оперирането с материалите развива както общата, така и фината моторика. Същевременно дейностите имат изразен възпитателен елемент в сферата на естетическото и екологичното възпитание, като предизвикват и емоционална ангажираност поради естествената свързаност на когнитивна, емоционална и действена сфера. Докато хартията и текстилът се рециклират в по-голяма степен, то вторичната употреба на негоден керамичен материал е незначителна и е обект на изследвания оглед на възможността за повторно използване на отпадъци с нисък коефициент на рециклиране, като същевременно се цели постигане на уникалност и естетически качества в жизнената среда (Marinova, Ivanova, 2024).

Съдържание на програмите

Разработеният по проекта модел включва три модула – за всеки етап от образованието. За съответните възрастови групи са разработени програми за практическа работа с различни материали (хартия, текстил, керамика), както и допълнителна информация относно използването им. Съдържанието на предложените програми е ориентирано към потребностите, интересите и възрастовите особености на учениците в класовете от начален, прогимназиален и гимназиален етап на образованието. Направен е опит за интегриране на знания, умения и компетенции в интердисциплинарна свързаност. Планирането е съобразено и с други фактори, които повлияват на избора на методи, на протичането, както и на резултатите от планираните дейности (място, време, средства и др.).

Програма 1 – начален етап (1.–4. клас): В началните класове децата са активни и любопитни, но за да могат да се справят успешно с поставените задачи, се нуждаят от структуриране на дейността, ясни правила (инструкции) и подкрепа (насока) от страна на учителя. На този етап от детството взаимодействието с учителите и връстниците, създаването на пълноценни приятел-

ства играят важна роля за самовъзприятието (Аз-образа), самочувствието и изиявата на учениците.

В началния етап на образование програмата е насочена към:

- запознаване с материалите;
- усвояване на правилата за разделното събиране и чистотата на околната среда;
- развиване на умения за работа по творческа задача.

Използвани методи: беседа, демонстрация, обяснение, практически творчески проект, групова работа, игра, увличане, поощрение и др.

Програма 2 – прогимназиален етап (5.–7. клас): В когнитивен план развитието на въображението позволява по-ефективна работа с абстракции и метафори. Въвеждат се на следващо ниво понятия като „справедливост“, развиват се социално-емоционални умения, емпатия.

В прогимназиалния етап на образование програмата е насочена към:

- опознаване на материалите и техните характеристики;
- усвояване на правилата за разделно събиране и чистотата на околната среда;
- запознаване с добри практики;
- запознаване с националните традиции и световното културно наследство;
- развиване на умения за създаване на художествен проект.

Използвани методи: беседа, демонстрация, обяснение, практически творчески проект, групова работа и др.

Програма 3 – гимназиален етап (8.–12. клас): Във възрастта на юношеството водещи са интегрирането на различните елементи на идентичността, оформянето на представа за себе си, търсенето на съмишленици и среда. Развиват се интереси към глобални явления и процеси, структурира се житейска перспектива и се конституира мироглед; постепенно се навлиза в гражданската роля и се поема отговорност.

В гимназиалния етап на образование програмата е насочена към:

- опознаване на процесите на обработка и преработка;
- познаване на правилата за разделно събиране и чистотата на околната среда;
- процесите по вторична употреба на материали;
- познаване на историята на изкуството и архитектурата;
- познаване на стиловете в изкуството;
- материалознание;
- умения за синтезиране на идеи в творчески продукт.

Използвани методи: лекция, дискусия, обяснение, практически творчески проект, групова работа, (само)рефлексия и др.

Очаквани резултати от приложението на модела

След реализация на програмите се очаква учениците, съобразно своята възраст, способности и интереси, да са:

- усвоили основни знания и факти, свързани с разглежданите материали и тяхната употреба;
- усвоили знания и развили умения за разделно събиране на отпадъци с оглед опазване на околната среда;
- развили компетенции за креативно и пространствено мислене;
- развили умения за вторична употреба на отпадъци от представените материали;
- развили своите социално-емоционални умения чрез работа в екип и творческо себеизразяване.

РЕЗУЛТАТИ ОТ АПРОБАЦИЯТА НА МОДЕЛА

Апробацията на модела е реализирана в прогимназиален етап чрез проведени седем срещи с ученици от 6. клас (четири паралелки) в ОУ „Ст. Пешев“. Училището развива от години проектни инициативи във връзка с опазването на околната среда⁵ и е със статут на „зелено училище“. За осъществяване на целите на проекта бяха избрани две възможности за работа в 6. клас – в часовете по изобразително изкуство и в учебната дейност на занималните, които бяха съобразени с:

- тематичното съдържание на учебната програма по изобразително изкуство;
- възможността за свободно себеизразяване чрез подобрите материали за работа;
- сборната група в занималните с оглед на ефективно взаимодействие с връстници;
- целодневната форма на обучение.

В часовете по изобразително изкуство се реализира програмата за работа с текстил (изработка на коледни играчки от стари пуловери). В занималните бяха проведени работата с керамика (изработка и украса на чинийка от глина и счупени плочки) и работата с хартия (изработка на колаж). Практическите занимания в модулите „Керамика“ (фиг. 1, 2) и „Хартия“ са реализирани в групов формат (малки групи по 4–5 деца). В модул „Текстил“ програмата даде възможност за по-голяма индивидуализация на практическите занимания (фиг. 3, 4). Дейностите и резултатите от апробацията на модела в трите модула са представени в табличен вид по-долу (таблица 1).

Таблица 1. Резултати от апробацията на модела в трите модула.

Мо- дул	Текстил	Хартия	Керамика
Теми	произход на облеклото, текстилна индустрия, производство и технология	цикъл на производство на хартията и екологични проблеми, разделно събиране и повторна употреба	история на керамиката, видове битова керамика, материали и технологии за производство
Екологични измерения	„бърза мода“, па-чуърк, траш мода, еко мода	работа с метафората „отпадък → ресурс“ и изкуство от отпадъчна хартия: колажите на Пикасо и Брак; папиемаше; скулптури от вестници	създаване на художествен предмет чрез употреба на отпадъчен керамичен материал
Задача	индивидуален проект „От стар плат – ново гномче“	групова тема „Днес ще се опитае да дадем втори живот на хартията, като я превърнем в послание“	групова изработка на съд/декоративно пано от глина и различни по вид и размер счупени плочки
Умения	шиене: вдяване на игла, възел; шиене с ръчна игла бод тропоска	композиране, колажиране, работа с папиемаше	моделиране, композиране, материалознание; работа в екип; умения за представяне
Резултати	Учениците споделиха свои идеи и примери за рециклиране, повторна употреба и пестене на ресурси.	Учениците подреждат изрезките хартия, комбинират текст и образ в колажи и представят проектите си пред класа.	Учениците изработват чиния/пано. Задачата предостави възможност за избор на форма и декорация; намиране на решение; договаряне.
Наблюдения	Макар шиенето да им се стори предизвикателство, учениците проявиха голям интерес, старание и желание да се справят самостоятелно, и останалите впечатлени от възможностите на творческото рециклиране.	Учениците синтезират кратко изречение/фраза на тема „Опази гората“, „Хартията има втори живот“ или „Пази водата“. Осъзнават значението на повторната употреба и рециклирането. Разбират, че чрез творчество могат да дадат нов живот на непотребните материали.	Повечето екипи избират познато и по-лесно за тях решение – пано, има и екипи, които избират по-предизвикателна творческа форма (моделиране вътре – вън). Екипите сами представят своята работа, някои – със сюжет и история.

Фиг. 1. Керамични пана от глина и счупени плочки.

Фиг. 2. Групов процес в модул „Керамика“

Фиг. 3. Индивидуален процес
в модул „Текстил“

Фиг. 4. Ново гномче от стар плат

ДИСКУСИЯ

Предварителният ни анализ сочеше нужда от промяна на нагласите за разделно събиране на отпадъците и разбиране на идеята за повторното им използване. Считаме, че съществена крачка към тази цел е промяната да бъде възпитана най-вече у младото поколение. Работата с деца в училищна възраст по програмите с използване на отпадъчни материали (хартия, текстил, керамика) е целево ориентирана към формиране на отговорен и екологичен светоглед в бъдещото поколение. Наблюденията от провеждането на заниманията и постигнатите резултати дават положителен знак за необходимостта от ранно възпитание за опазване на природата и рециклиране на отпадъчните материали. Промяната на нагласите и значението на оползотворяването на ресурсите бе проследена чрез качествен анализ в следните направления:

- рефлексия на участниците;
- творчески продукти;
- обмен на мнения и споделяне в дискуссионния формат като част от артпедагогическото взаимодействие.

Може да се обобщи, че децата са впечатлени от възможностите за творческо рециклиране и превръщане на привидно ненужните отпадъци в художествени произведения с нов живот и предназначение. Повечето от тях се доверяват на познатото и по-лесното решение, но има и такива, които избират да експериментират творчески. Прави впечатление, че децата сами представят своята работа, някои – със сюжет и история. Тяхната креативност е пробудена в една или

друга форма чрез предизвикателството да приемат нови представи и да усвоят нови знания и умения. В процеса на апробацията на модела в 6. клас се открие необходимостта от по-добра организация в малки групи за работа и повече възможности за индивидуален творчески процес. Независимо от предимствата на работата в екип, следва да се осигурят допълнителни възможности за самостоятелна дейност. Заложените в програмите домашни проекти биха могли да се изработват индивидуално и да се представят в клас. Програмите би следвало да бъдат адаптирани в работата на училището за по-дълъг период от време и с възможности за надграждане. Като по-дългосрочна цел предстои да се разгледа потенциалът им да бъдат планирани в общата образователна програма.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременните тенденции за развитие на образованието в глобален мащаб предвиждат изграждане на компетентност, която включва знания, умения и отношение. Учебно-възпитателният процес като основно средство на социализация следва да се ориентира към развитие на умения за живот и дейност, свързани с разбиране, ангажираност, съзнателност и отговорност. Разработеният модел е насочен именно към постигане на такива цели в контекста на социално-гражданска компетентност, творчество, креативност и инициативност, както и развиване на умения за здравословен начин на живот.

В заключение, може да се каже, че апробацията на модела в прогимназиален етап е успешно осъществена и следователно има потенциал да се приложи в начален и в гимназиален етап на образованието. Апробацията на модела дава поле за размисъл и за подобряване на конкретни аспекти от приложението му. Надяваме се, че с развиването и надграждането на неговите възможности скоро моделът ще бъде готов за приложение в широката училищна мрежа. Предварителните проучвания върху нагласите в училищата дават достатъчно данни за готовността и желанието на педагогическия състав и на учениците да се включат активно в творческата работа по програмите с използване на отпадъчни материали. Ранното екологично възпитание е начин за формиране на отговорно отношение към развитието на технологиите и опазването на околната среда, а отговорността към нея представлява инвестиция в бъдещето.

Благодарности: Авторите изказват благодарност на Сдружение „Шанс и подкрепа“, гр. Трявна, за възможността да използват предоставените материали по проект „Отпадъците като арт възможности“, финансиран по програма „Ти и Lidl за нашето утре“.

БЕЛЕЖКИ

1. Сдружение „Шанс и подкрепа“ – работилница. <https://shansipodkrepa.org/workshop/>
2. Бокова, И. Предговор. В *Incheon Declaration: Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*, с. 6. The UNESCO Digital

Library. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233813?posInSet=3&queryId=7bae53d8-38d9-4db8-9677-f1c7dba39400>

3. Компетентността се разглежда не като механичен сбор, а като динамична съвкупност от знания, умения, нагласи и отношения, които учениците придобиват в процеса на обучение.

4. Вж. чл. 77 от Закона за предучилищното и училищното образование.

5. „Зелено училище в училище“ – Основно училище „Стефан Пешев“. <https://ou2-sevlievo.com/>

REFERENCES

Andreev, M. (2001). *Protsesat na obuchenieto* [The learning process]. Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski". [Андреев, М. (2001). *Процесът на обучението*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.]

Marinova, I., Ivanova, A. (2024). Living environment quality improvement potential of scrap glazed ceramic wall coverings. In *Zbornik radova sa Nacionalne konferencije sa međunarodnim učešćem "Zelena gradnja 2024"* [Proceedings of the National Conference with International Participation "Green Building 2024"] (pp. 279–284). <https://doi.org/10.5937/greenb24039M>

Merritt, R. D. (2019). *Psychomotor domain*. EBSCO Research. <https://www.ebsco.com/research-starters/social-sciences-and-humanities/psychomotor-domain>

Radev, P. (2005). *Obshta uchilishtna didaktika* [General school didactics]. Universitetsko izdatelstvo "Paisiy Hilendarski". [Радев, П. (2005). *Обща училищна дидактика*. Университетско издателство „Паисий Хилендарски“.]

Sergeeva, N. Yu. (2016). Art-pedagogika i art-terapiya: K voprosu o razgranichenii ponyatiy [Art pedagogy and art therapy: On the delimitation of the concepts]. *Uchenye zapiski Zabaykal'skogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Pedagogika. Psikhologiya*, 11(2), 69–75. <https://doi.org/10.21209/2308-8788-2016-11-2-69-75> [Сергеева, Н. Ю. (2016). Арт-педагогика и арт-терапия: к вопросу о разграничении понятий. *Ученые записки ЗабГУ. Серия: Педагогика. Психология*, 11(2), 69–75. <https://doi.org/10.21209/2308-8788-2016-11-2-69-75>]

Tomova, E. Z. (2022). *Inovativen model za formirane na lichnostna i sotsialna kompetentnost v chasa na klasa* [An innovative model for developing personal and social competence in the classroom] [Doctoral dissertation, Sofia University "Sv. Kliment Ohridski"]. [Томова, Е. З. (2022). *Иновативен модел за формиране на личностна и социална компетентност в часа на класа* [Дисертация, Софийски университет „Св. Климент Охридски“].]

World Education Forum. (2015). *Incheon Declaration: Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233813>

Zakon za preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie [Preschool and School Education Act]. (2015). *Darzhaven vestnik* [State Gazette], 79. <https://lex.bg/laws/ldoc/2136641509>

APPROVAL OF A MODEL FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION THROUGH ARTWORK WITH WASTE MATERIALS

Abstract: Reusing end-of-life items is part of the understanding of the so-called “circular economy” and requires efforts to change attitudes in communities. The appropriate use of resources is not only related to environmental protection in specific settlements, but is also part of the EU’s efforts to build a circular and climate-neutral economy by 2050.

The report presents some of the activities included in the project “Waste as Art Opportunities”, as an initiative to change attitudes and mindsets on the topic of ecology. The aim of the study is to present the process and some of the results of the model for environmental education. The long-term goals of the project are related to the impact that we expect to have working with school-age children in programs using waste materials (paper, textiles, ceramics). These programs can enrich pedagogical interaction and offer additional opportunities to parents and teachers in their efforts to form a responsible attitude on the part of the next generation of citizens.

Keywords: ecology; education; fine arts; competence; model

Assoc. Prof. Alexandra Ivanova, PhD

ORCID ID 0009-0000-6730-1500

VSU “Lyuben Karavelov”

Sofia, Bulgaria

E-mail: alexivanova@vsu.bg

Assist. Prof. Russana Gadzhanova, PhD

ORCID ID: 0009-0001-1259-0517

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Sofia, Bulgaria

E-mail: gadjanova@uni-sofia.bg

Nadezhda Deneva

“Opportunity and Support” Association

Tryavna, Bulgaria

E-mail: nadia_deneva@hotmail.com